

Н.В. Бичкова

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Управління формуванням капіталом підприємства спрямоване на забезпечення потреби в джерелах фінансування його господарської діяльності із врахуванням специфіки функціонування, стадії життєвого циклу, а також досягнення збалансованості структури даних джерел на основі критеріїв оптимізації, що відповідають цілям та стратегічним напрямам розвитку суб'єкта господарювання. Структура капіталу компанії, яка є співвідношенням власного і позикового капіталу, визначає не тільки аспекти її фінансової, операційної та інвестиційної діяльності, а є також чинником формування кінцевих результатів цієї діяльності. Фінансові рішення щодо формування структури капіталу - це вибір компромісу між ризиком та доходністю, оскільки збільшення частки позикового капіталу, з одного боку, забезпечує зростання рентабельності власного капіталу, а з іншого, - посилює коливання значень чистого грошового потоку, що збільшує ризики фінансової нестабільності підприємства.

Аналіз структури капіталу вітчизняних підприємств свідчить про стійку тенденцію зростання частки позикового капіталу у загальній структурі фінансових ресурсів протягом останніх років. Так, в середньому по промисловості частка позикового капіталу зросла з 47% у 2005 р. до 63% у 2010 р. При цьому рентабельність власного капіталу промислових підприємств знизилася з 5,79% у 2005 р. до 2,8% у 2010 р. [1, с. 68-131]. Зазначене наочно демонструє необхідність поглибленого дослідження особливостей процесу оптимізації структури капіталу вітчизняних підприємств.

Основними методичними підходами до вирішення завдання оптимізації структури капіталу є [2, с.443]:

1) метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності, що ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності за різної структури капіталу на основі розрахунку ефекту фінансового левериджу;

2) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості ґрунтується на попередній оцінці власного та позикового капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу i , таким чином, на визначенні найбільш реальної ринкової вартості підприємства;

3) метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків пов'язаний з процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства: необоротних активів, оборотних активів (з розбивкою їх на постійну та змінну частини).

На основі узагальнення досліджень з проблем оптимізації структури капіталу, можна дійти висновку, що універсального критерію формування оптимальної структури капіталу не існує. Утім, враховуючи висновки теоретичних досліджень та власних розрахунків щодо дотримання певних пропорцій між темпами зростання показників структури капіталу, результатів діяльності та фінансової рентабельності підприємств, доцільним є оптимізація структури капіталу на основі дотримання балансу між фінансовою стійкістю підприємства та фінансовою рентабельністю.

Зокрема, зазначимо, що зростання показника автономії (незалежності) як критерію фінансової стійкості компанії призводить до зниження рентабельності власного капіталу як критерію фінансової рентабельності внаслідок зниження ефекту фінансового левериджу. Тому при забезпеченні необхідного рівня фінансової стійкості, за якого власними коштами фінансуються позаоборотні активи, матеріальні запаси, незавершене виробництво, аванси, доцільним є спрямування зусиль менеджменту компанії на зростання рентабельності власного капіталу, що може зумовити зростання рівня боргового навантаження, однак це зростання буде виправданими та безпечним для компанії за умови перевищення темпів зростання активів над темпами зростання боргового навантаження у конкретному періоді. Додатковою умовою забезпечення позитивного впливу зростання боргового навантаження відповідно до «золотого правила економіки підприємства» слід вважати дотримання перевищення темпів зростання фінансових результатів до оподаткування над темпами зростання обсягів реалізації товарів (робіт, послуг).

Таким чином, можна узагальнити, що оптимізація структури капіталу вітчизняних підприємств потребує впровадження внутрішнього моніторингу таких ключових показників: темпи зростання активів, позикового та власного капіталу, рентабельності власного капіталу, боргового навантаження, темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей, співвідношення обсягів дебіторської та кредиторської заборгованостей, коефіцієнти допустимого та необхідного рівня автономії, рівень самофінансування. Реалізація зазначеного дозволить забезпечити підвищення ефективності фінансової діяльності вітчизняних підприємств та сприятиме досягненню стратегічних цілей фінансової політики господарюючих суб'єктів.

Список використаної літератури

1. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання 2010» / За ред. І.М. Жук. – К.: Державний комітет статистики України: Держаналітінформ, 2011. – 431 с.
2. Бланк И. Основы финансового менеджмента./ И.А. Банк. –К.: Ника-Центр, 1999. – Т.1. – 590 с.